

Eötvös József

A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra

Tartalom

I. kötet

Előszó

Bevezetés

Jegyzet a bevezetéshez

I. fejezet

Korunk uralkodó eszméi

Jegyzet az I. fejezethez

II. fejezet

Hogy a szabadság és egyenlőség eszméi egymással ellenkeznek

Jegyzetek a II. fejezethez

III. fejezet

Hogy a nemzetiség eszméje a szabadság és egyenlőség fogalmaival ellenkezésben áll

Jegyzetek a III. fejezethez

IV. fejezet

A szabadság és egyenlőség fogalmai azon formában, melyben felállítottak, nem valósíthatók anélkül, hogy valamennyi létező állam fel ne bomlanék

Jegyzetek a IV. fejezethez

V. fejezet

A nemzetiségi törekvések célja csak valamennyi létező állam feloszlása által érethetik el

A nemzetiség elve Németországban

Jegyzetek az V. fejezethez

VI. fejezet

Ha az egyenlőség és szabadság - azon értelemben, mely e fogalmaknak jelenleg tulajdoníttatik - valósulhatnának is: ez nem eredményezné azt a megelégedést, melyet várunk tőlük

Külügyek

Törvényhozás

A közigazgatás

Egyéni szabadság

A közterhek

Jegyzetek a VI. fejezethez

VII. fejezet

Ha a nemzetiségre törekvések a célt, melyet kitűztek, elérnék is, az európai emberiséget nem elégítenék ki

Jegyzetek a VII. fejezethez

VIII. fejezet

Az eszközökről, melyektől az államok bajainak orvoslását várjuk

Jegyzet a VIII. fejezethez

IX. fejezet

Az általános választásjog közvetlenül gyakorolva

A fejenkinti választásjog közvetett módon alkalmazva

A bizonyos cenzushoz kötött választásjog

A porosz választási törvény

Jegyzetek a IX. fejezethez

X. fejezet

A köztársasági államszerkezet mint eszköz a társadalmat fenyegető veszélyek meggátlására

Jegyzetek a X. fejezethez

XI. fejezet

Mily jövőnek megyünk eléje?

A múlt

A jelen

Korunk alapelvei

A jövő

A kommunizmus

A fennálló rend védői

Jegyzetek a XI. fejezethez

Befejezés

Jegyzetek a befejezéshez

II. kötet

Bevezetés

Első könyv

Mely értelemben veszik általában a szabadság, egyenlőség és nemzetiség eszméjét

I. fejezet

Hogy tudhatni meg, minő értelmet tulajdonít a nép bizonyos eszméknek

II. fejezet

A szabadság, egyenlőség és nemzetiség eszméinek eredetéről s azon értelemről, melyet ezen

eszméknek polgárisodásunk folyama alatt jelen korunkig mindenkor tulajdonítottak
Jegyzetek a II. fejezethez

III. fejezet

Mily értelmet tulajdonít a nép korunkban a szabadság és egyenlőség eszméinek
Jegyzetek a III. fejezethez

IV. fejezet

Bővebb bizonyítása, hogy nem az általános egyenlőség, hanem az egyéni szabadság élvezete
korunkban a törekvés tárgya
Jegyzetek a IV. fejezethez

V. fejezet

Azon értelem, melyben a szabadság, egyenlőség és nemzetiség fogalmait az emberek
legtöbbszörre veszik, ellentétben áll azzal, amely értelemben e fogalmakat az államban
valósítani törekszenek

Második könyv

Az állam célja

I. fejezet

A kérdés fölállítása

II. fejezet

Az állam jogalapja s az e tárgy körül fölállított elméletek nagy hibája
Jegyzetek a II. fejezethez

III. fejezet

Az állam céljáról

Jegyzetek a III. fejezethez

IV. fejezet

Az államot az egyesek mindig csak személyes céljaik eszközének tekintik
Jegyzetek a IV. fejezethez

V. fejezet

Senki sem nyúl céljai elérése végett távolabbi eszközökhöz, míg kielégítőnek találja a közelebb
fekvőket: minél fogva az emberek az államot csak azon célok elérhetése végett veszik igénybe,
melyeket saját erejükkel vagy kisebb társulatok alkotása által nem érhetnek el
Jegyzetek az V. fejezethez

VI. fejezet

Az állam célja az egyéni biztosság

VII. fejezet

A biztosságról, melyet az államban keresünk
Jegyzet a VII. fejezethez

VIII. fejezet
Azon javakról, melyeknek biztosítását keresi az egyén az államban
Jegyzetek a VIII. fejezethez

IX. fejezet
Nem célja az államnak anyagi és erkölcsi javak élvezetét szerezni meg az egyesnek, hanem csak a javaknak biztosítása
Jegyzetek a IX. fejezethez

X. fejezet
Az államtudomány feladata

Harmadik könyv
Az egyéni szabadság biztosítékai

I. fejezet
Minden célszerű alkotmány általános kellékei

II. fejezet
Mely eszközökkel tarthatják fenn az államok önállóságukat

III. fejezet
Az alkotmány befolyása az állam hatalmára

IV. fejezet
A központosítás szüksége

V. fejezet
A központosítás határai
Jegyzet az V. fejezethez

VI. fejezet
Mely tárgyakra nézve szükséges a központosítás minden államban

VII. fejezet
A hatalmak megosztásáról
Jegyzetek a VII. fejezethez

VIII. fejezet
A végrehajtó hatalmat a törvényhozónak alá kell vetni; az állam kormánya pedig nem a végrehajtó hatalom egy részének tekintendő
Jegyzet a VIII. fejezethez

IX. fejezet

Az egyénnek is bizonyos biztosítékokra van szüksége az állam ellenében

Jegyzetek a IX. fejezethez

X. fejezet

A szabadság biztosítékai az államhatalom ellenében

XI. fejezet

A szabadság biztosítékai az államhatalom belső szervezete által

XII. fejezet

A királyság alkotmányos jelentősége

Jegyzetek a XII. fejezethez

XIII. fejezet

A felsőház feladata

Jegyzetek a XIII. fejezethez

XIV. fejezet

A szabadság biztosítékairól az államhatalomnak a néptől függése által

XV. fejezet

Választási jog és felelősség

XVI. fejezet

A választási jog és felelősség nem nyújt elég biztosítékot a szabadságnak

XVII. fejezet

A szabadság biztosítékairól az államhatalomnak bizonyos körre szorítása által

Jegyzet a XVII. fejezethez

Negyedik könyv

A központosítás

I. fejezet

A központosítás kérdése vizsgálatának helyes szempontja

Jegyzetek az I. fejezethez

II. fejezet

A kérdés fölállítása

III. fejezet

Nem igaz, hogy az állam a közigazgatási központosítás elvének alkalmazásából több erőt és biztosságot merítne

IV. fejezet

A központosítás befolyása az államhatalom biztosságára

Jegyzetek a IV. fejezethez

V. fejezet

Az ellenállásról, melyet az államhatalomnak központosított államokban le kell győznie

VI. fejezet

Mely eszközök állanak a központosított államnak rendelkezésére?

VII. fejezet

Az oktatásügy központosításának eredményei

Jegyzetek a VII. fejezethez

VIII. fejezet

A törvénykezési központosítás eredményei

Jegyzetek a VIII. fejezethez

IX. fejezet

A közigazgatási központosítás eredményei

Jegyzetek a IX. fejezethez

X. fejezet

A központosítás befolyása az államot benn fenyegető veszélyekre

Jegyzetek a X. fejezethez

XI. fejezet

A központosítás befolyása az államot fenyegető külveszélyekre

Jegyzetek a XI. fejezethez

XII. fejezet

Mit kíván az egyén a szabadság nevében az államtól?

Jegyzetek a XII. fejezethez

XIII. fejezet

A központosítás befolyása az egyéni szabadságra

Jegyzetek a XIII. fejezethez

XIV. fejezet

A központosítás befolyása a politikai szabadságra

Jegyzetek a XIV. fejezethez

XV. fejezet

A központosítás befolyása a haladásra

XVI. fejezet

Mely eszközökkel előzhetni meg korunk veszélyeit
Jegyzetek a XVI. fejezethez

Ötödik könyv

Mely eszközökkel tarthatni kellő korlátok közt az állam egyes részeinek teljes önállóságra s az államhatalomnak korlátlan uralomra törekvését

I. fejezet

Mely mértékben alkalmazandó az államban az önkormányzás elve
Jegyzetek az I. fejezethez

II. fejezet

Mily mértékben adhatni kisebb testületeknek az államban önállóságot, attól függ: milyen szilárdsággal bír az állam mint egész
Jegyzet a II. fejezethez

III. fejezet

Ez alapelv némely következményei
Jegyzet a III. fejezethez

IV. fejezet

Az államhatalom biztosítékai
Jegyzet a IV. fejezethez

V. fejezet

Az egyéni szabadságra törekvés mint az államhatalom biztosítéka
Jegyzet az V. fejezethez

VI. fejezet

Az egyesületi jog és a klubok közötti lényeges különbség
Jegyzetek a VI. fejezethez

VII. fejezet

A szabad egyesületek megszilárdítják az állam egységét

VIII. fejezet

A szükség befolyása az állam biztosítására
Jegyzetek a VIII. fejezethez

IX. fejezet

Az állam és az egyéni szabadság legfőbb biztosítékai

X. fejezet

A jól szerzett jogok tisztelete
Jegyzetek a X. fejezethez

XI. fejezet

Egy legfőbb törvényszék szüksége

Jegyzetek a XI. fejezethez

XII. fejezet

A vallás befolyása az államra

Jegyzetek a XII. fejezethez

Hatodik könyv

A haladás általános törvényeinek befolyása az állam szerkezetére

I. fejezet

Az emberiség fejlődésében bizonyos törvényeknek van alávetve, melyeket az ész szintűgy kiismerhet, mint azokat, amelyek szerint más lények fejlődnek

Jegyzetek az I. fejezethez

II. fejezet

Fejlődésünk törvénye

Jegyzetek a II. fejezethez

III. fejezet

A haladás törvényei

IV. fejezet

A haladás első törvénye: minden haladás különböző egyéniségek érintkezésétől függ

Jegyzetek a IV. fejezethez

V. fejezet

A haladás második törvénye: a haladás irányát mindig az uralkodó eszmék határozzák meg

Jegyzet a V. fejezethez

VI. fejezet

A haladás harmadik törvénye: a haladás mértéke a szükségéktől függ

Jegyzetek a VI. fejezethez

VII. fejezet

A haladás törvényeinek befolyása az államszerkezetre

VIII. fejezet

A haladás első törvényének gyakorlati eredményei

Jegyzet a VIII. fejezethez

IX. fejezet

Mely gyakorlati eredményei vannak a haladás második törvényének

Jegyzet a IX. fejezethez

X. fejezet

A harmadik törvény gyakorlati eredményei azon szükségek, melyek az államhatalom korlátozására vezetnek

XI. fejezet

Az államhatalom korlátozása mennyiben szükséges az államra nézve
Jegyzetek a XI. fejezethez

XII. fejezet

Az államhatalom korlátozásának szüksége az egyesre nézve

XIII. fejezet

Csak az államhatalom korlátozása által felelhetni meg azon követeléseknek, melyeket a nemzetiség elve nevében tesznek az állam irányában
Jegyzetek a XIII. fejezethez

Befejezés

Jegyzetek a befejezéshez

Függelék

A) Eötvös 1851-i előszava a német kiadáshoz

B) Egy, a magyar kiadásból hiányzó rész

Előszó

Noha a kort, amelyben élünk, gyakorta a legdurvább materializmussal vádolják, annak nyugodt megfigyelése, ami körülöttünk történik, mindenkit meg kell győzzön arról, hogy a történelemben alig található olyan évszázad, amelyben inkább lelkesültek volna eszmékért, és amelyben egész népek készségesebben áldozták volna fel anyagi jólétük összes tekinteteit eszmék megvalósítása kedvéért, mint ahogyan ezt évszázadunkban látjuk. Ebből következik, hogy csak akkor érthetjük meg a jelenkor összes mozgalmait, ha tisztába jöttünk azokkal az eszmékkel, amelyek ezeket a mozgalmakat előidézték és irányukat megszabták. Egy olyan korszakban, amelyet eszmék annyira élénken mozgatnak meg, mint a miénket, olyan tudományos kutatások, amelyek anélkül, hogy tekintettel lennének az emberek szellemi irányára, kizárólag anyagi érdekeikkel foglalkoznak, még sokkal kevésbé vezethetnek gyakorlati eredményekhez, mint az olyanok, amelyek - a viszonyok tekintetbe vétele nélkül - csupán elvont fogalmak kifejlesztését tűzték ki feladatukul.

Ezt kíséreltem meg ebben a munkában.

A jelenkor mozgalmait csupán annak a nagyszabású fejlődésnek folytatását jelentik, amely a francia forradalommal kezdődött, és egy fél évszázadnak - amelynek során azoknak az eszméknek a megvalósításával foglalkoztak, amelyek nagyjából a jelenkort is uralják - a tapasztalatai mindenestre gazdag tényanyagot szolgáltatnak arra vonatkozólag, hogyan hatnak az uralkodó eszmék az államra; azonban minthogy azok a szavak, amelyeket bizonyos

eszmék megjelölésére használnak, a legkülönbébb értelemben foghatók fel, minden - a megszerzett tapasztalatokból levont - végkövetkeztetés helyességének szükségképpen attól kell függnie, vajon helyesen ismertük-e fel azt az értelmet, amelyben az uralkodó eszmék megvalósítását megkísérelték; amiből következik, hogy a magam elé tűzött feladat csak akkor oldható meg, ha mindenekelőtt a következő kérdésekre sikerült válaszolni.

Milyen értelemben próbálták meg mostanáig az uralkodó eszméket megvalósítani?

Milyen eredményeket idézett elő az államra nézve az a törekvés, amely az uralkodó eszméknek ilyen értelemben való megvalósulására irányult?

És milyen eredményekre számíthatunk - amennyiben tovább haladunk ugyanebben az irányban - a legközelebbi jövőben?

...

<http://mek.oszk.hu/06600/06619/index.phtml#>